

UČIT JDE I JINAK 2

UČIT JDE I JINAK 2

Ing. Radko Sáblík roky 2018–2025

První vydání, 2026

Text copyright © Radko Sáblík 2026
Cover illustration © Kristýna Anna Kopecká 2026
Cover design © Petr Vosáhlo 2026
All rights reserved.

ISBN 978-80-11-09143-9

Sáblíkova doktrína vzdělávání

Pokud se má opravdu něco v českém školství změnit, musí se změnit myšlení ředitelů, učitelů i studentů.

Pokud má být pedagogický proces kvalitní a studenti se mají prosadit nikoli navzdory školskému systému, ale za jeho pomoci, musí být splněno následujících pět podmínek:

- 1. podmínka:** Nebát se dávat důvěru a zodpovědnost studentům.
- 2. podmínka:** Je nutné probouzet a podporovat vnitřní motivaci studentů.
- 3. podmínka:** Je nutné dát prostor studentům k rozvoji jejich talentu, jejich silných stránek.
- 4. podmínka:** Je třeba stále se snažit o aktivizaci studentů, ti musí při vzdělávání pracovat, ne být pouhými příjemci informací.
- 5. podmínka:** Je nutná podpora podnikavosti studentů, ti nesmí být pouze řešiteli úkolů, musí mít zájem měnit věci kolem sebe, přicházet se svými nápady.

Zodpovědnost!

Vnitřní motivace!

Prostor!

Aktivizace!

Podnikavost!

Předmluva

V roce 2018 jsem vydal knížku „Učit jde i jinak, aneb školství je jak stařenka o holi.“ Zde jsem shrnul své zkušenosti jak z role učitele, tak především z pozice ředitele školy.

Tehdy jsem si myslel, že v šestapadesáti letech jsem na vrcholu své profesní kariéry, škola prosperuje, je hojně vyhledávána uchazeči o studium i sociálními partnery, je příkladná v zapojování studentů a absolventů do svého chodu. Naivně jsem uvažoval, že už mě moc věcí nemůže překvapit. Jenže následných sedm let znamenalo další průlom jak v komunitě mnou vedené školy, tak v mém profesním životě. Přišla nabídka stát se členem expertního týmu, který popíše vizi českého vzdělávání s názvem Strategie 2030+, a přišel covid-19, který jsme já a moji spolupracovníci pojali výhradně jako příležitost. A v roce 2023 do vzdělávání dramaticky promluvila umělá inteligence (AI) a vše se zdá být zase jinak.

Na naší škole jsme se také hodně posunuli. Nyní propojujeme technické a gymnaziální vzdělávání, v pilotním režimu jsme vytvořili podklady pro nový obor vzdělávání Kybernetická bezpečnost, vybudovali jsme při škole unikátní coworkingové centrum s Next Zone Event Space, Next Zone Maker Space a inkubátorem startupů. Na naší škole má sídlo Asociace podnikavé Česko, Czech IT Academy, Vesmírná akademie i Unie Škol Inovativních. Součástí naší školy je vlastní Mediální dům Preslova a AI Lab; realizujeme také projekt Studenti do škol. O každé z těchto aktivit by se dala napsat samostatná knížka.

Za období od roku 2018 do současnosti jsem získal další nedocenitelné zkušenosti, a to nejen z pozice ředitele inovativní střední školy, člena expertní skupiny a poradce několika ministrů školství, ale i jako účastníka mnoha odborných konferencí a diskusí s pedagogy a řediteli napříč

vzdělávacími stupni i obory. Nesmím ani zapomenout na besedy s představiteli různých názorových proudů ve školství, se zástupci mnoha neziskových organizací, které hájí zájmy často jen minoritní části osob, které se cítí být povolány změnit styl výuky na českých školách či naopak hájit status quo.

Také jsem byl od listopadu 2018 do října 2022 místostarostou v Mníšku pod Brdy, kde jsem měl v gesci mimo jiné školství, takže jsem si vyzkoušel i roli zřizovatele. Musel jsem se tak na věci dívat z jiného úhlu a ještě více si uvědomit, jak málo toho může v českém silně decentralizovaném systému vzdělávání prosadit ministerstvo školství i zřizovatel, jak moc silná je pozice ředitele školy a jak málo ji lze ovlivnit, pokud chybí vůle ke spolupráci na obou stranách, a konečně i to, jak silné mohou být iracionální postupy, kdy největší roli hraje ničím nepodložený pocit ublíženosti či ukřivděnosti a racionální argumenty znamenají jen málo.

V tomto období jsem se stal rovněž členem poradního týmu předsedy výboru pro vzdělávání Senátu Parlamentu ČR pana Jiřího Drahoše, byl jsem jmenován členem expertního týmu pro tvorbu Strategie 2030+ ministrem školství panem Robertem Plagou, později jsem se stal poradcem ministrů školství pana Petra Gazdíka a Vladimíra Balaše, a další ministr školství Mikuláš Bek mě jmenoval členem Národního konventu o vzdělávání. Byl jsem přizván prezidentem České republiky panem Petrem Pavlem ke kulatému stolu na Pražském hradě, kde se opět řešily vize českého školství. Rozhovory a spolupráce se jmenovanými pány mi odkryly další rozměr vzdělávání, a to rovinu možného a nemožného v prosazení změn v rámci politického prostoru, tedy to, co lze a nelze protlačit Parlamentem a co podpoří či naopak pohaní média.

Dost mi také dávalo a dává moje vystupování na sociální síti Twitter, posléze X, kde jsem se učil ve zkratkách sdělovat své často záměrně provokativní názory a čelit někdy velmi vulgární a nepřátelské atmosféře, ale kde jsem také dostával podporu od podobně názorově naladěných příševatelů. Zároveň s tím přichází i další zpětná vazba, na jejímž základě lze korigovat či upřesňovat mé názory a stanoviska.

Změnily se tím vším výrazně moje názory na vzdělávání? Neřekl bych, spíše se upřesnily a získaly větší přesah, neboť jsem opustil svou bublinu, ve které jsem se nutně pohyboval a pohybuji a která je ovlivněna úrovní studentů a rozvojem školy, na níž jsem ředitelem.

Někteří čtenáři mé knížky „Učit jde i jinak“ mi říkali, že je její obsah až příliš osobní a že bych měl své názory zobecňovat. Ale to je přesně to, co nechci. Zastávám názor, že je třeba ukazovat příklady dobré praxe, ukazovat, co může někde fungovat a co také funguje. Přitom nelze nic slepě kopírovat, ale je možné se inspirovat a pak přizpůsobit danou věc svým vlastním podmínkám.

Já sám jsem se mnohdy inspiroval, ale ani jednou ve Finsku, kde jsem nikdy nebyl a nikdy ani tamní systém podrobně nestudoval. Největší inspirací pro mě byly opakované diskuse se sociálními partnery, a hlavně diskuse s učiteli, absolventy a studenty. Většinou jsem se pokusil realizovat jejich nápady, a to i ty někdy zdánlivě bláznivé a neuskutečnitelné. Ty jsem doplnil o své vlastní náměty, které se mnohým zdají ještě bláznivější a šílenější, neboť bourají některé mýty ve vzdělávání tím, že dávají velký prostor studentům, tedy sociální skupině, která je v mnoha školách jen objektem vzdělávání, a nikoli partnerem ve vzdělávání.

Ano, knížka „Učit jde i jinak 2“ je opět velmi osobní, zachycuje jak příběh dalšího posunu Smíchovské střední průmyslové školy a gymnázia, tak i tvorbu Strategie 2030+ a následný pokus ji implementovat do silně zakonzervovaného formálního vzdělávání. Společnost se posouvá a nutně se musí měnit i způsob výuky, neboť formální vzdělávání již nehraje prim. Například ti nejlepší odborníci v oblasti informačních technologií vám přiznají, že většinu toho, co umí, se naučili díky neformálnímu vzdělávání, ale především informálnímu vzdělávání, tedy samostudiu. Proto se nutně musím zabývat tím, jak co nejlépe skloubit a propojit formální, neformální a informální vzdělávání.

Stále jsem přesvědčený, že k nutným změnám v českém školství nemůže dojít jinak, než že se změní myšlení jeho protagonistů, tedy v prvé řadě ředitelů, učitelů, žáků a studentů, ale rovněž rodičů žáků

a studentů, zástupců zřizovatelů, představitelů regionální a státní správy. Každý má svou nezastupitelnou roli a jen tehdy, když se většina ztotožní s potřebou změny, může být pokus o ni úspěšný. Pokud jen cosi nařídíme, tak to systém absorbuje a díky české vynalézavosti (šlo by použít příhodnější, vulgárnější výraz) se takzvaně vlk nažere a koza zůstane celá. Tedy změny proběhnou jen formálně a ve skutečné výuce ve třídách se změny jen pramálo, pokud vůbec něco.

Nikomu nic nevnučuji; každý se může zamyslet, zda není na mých názorech něco pravdy, a každý se může zamyslet, zda některé z mých popsaných zkušeností či experimentů při vzdělávání studentů využije, a to pochopitelně v závislosti na vlastních podmínkách, protože slepé kopírování těžko bude fungovat.

Struktura knížky

Rozhodl jsem se, že umožním určitým způsobem čtenářům pochopit jistou změnu mých názorů, či možná jejich upřesnění a zobecnění v čase. Jelikož jsem byl často osločován médii, deníky i odbornými časopisy, musel jsem vyjadřovat svá okamžitá stanoviska a také reflektovat změny, které postupně přicházely. Jak jsem vystupoval ze své bubliny, poznával roli zřizovatele, diskutoval s různými aktéry ve školství, začal jsem si uvědomovat stále více složitost českého systému školství, kde je mnoho povolaných, ale málo vyvolených, skutečných vizionářů.

Kromě chronologického vyprávění příběhu mého a mnou řízené Smíchovské střední průmyslové školy a gymnázia, se druhá část knihy věnuje mým zveřejněným příspěvkům pro různá média, článkům o našich aktivitách v médiích, především našem školním časopise Presloviny, zobrazuje poskytnuté mé rozhovory a odpovědi na položené otázky. Často na podobné téma, ale pokaždé trochu jinak. A to se řazením tak, jak šel čas. Samozřejmě jsou vybrané jen některé, kdybych měl zveřejnit vše, tak by moje knížka musela mít několik tisíc stránek. Ale snažil jsem se výběr dělat tak, aby každý příspěvek popisoval něco originálního, dával nahlédnout pod pokličku naší tvůrčí a samoučící se komunity.

Logicky samostatné kapitoly věnuji klíčovým akcím, jako byla tvorba Strategie 2030+, jako jsou maturitní zkoušky, budování Mediálního domu Preslova, Coworkingového centra a podobně.

Nedělám si patent na rozum. Jsem si vědom, že se nacházím v bublině, dané lokalitou školy, dané náročností přijímacího řízení na naši školu a z toho vyplývající struktury našich studentek a studentů. Ale

kromě lokace nic z toho nepadlo z nebe, vše jsme si museli těžce odpracovat. Zda můžeme být pro někoho příkladem dobré praxe, o tom si musí každý čtenář rozhodnout sám. Není možné většinu z toho kopírovat, je možné se z většiny z toho inspirovat.

Jak šel čas...

roky 2018 až 2025

Jaké je to být zřizovatelem

(období listopad 2018 až září 2022)

Osobní neblahá zkušenost místostarosty

V podzimních místních volbách v Mníšku pod Brdy jsem byl na podzim roku 2018 občaný zvolen do zastupitelstva tohoto městečka pod Skalkou. V této publikaci o školství se nechci zabývat komunální politikou jako takovou, která mě ostatně velmi zklamala, ale jen tím, co se dotýká vzdělávání a co mi přineslo další velmi významné zkušenosti.

Při dohodách o uspořádání koalice, kde jsme měli osm hlasů proti sedmi opozičním, jsem se stal místostarostou s tím, že budu mít na starosti oblast školství a oblast „Smart City“, tedy moderních technologií, které proměňují „obyčejná“ města v ta „chytrá“. Osobně pojem Smart City nemám vůbec rád, neboť ho zprofanovali mnozí, kteří na tom pouze chtěli vydělat, instalovat někde pár čidel a vydávat takovou obec za chytrou. Jak s oblibou říkávám, „Smart City“ je jako paní Colombová, podle slavného amerického detektiva a jeho jím často zmiňované manželky; každý o něm mluví, a ještě nikdo ho nikdy neviděl.

Rozvoj moderních technologií nakonec neviděl ani Mníšek pod Brdy, ačkoli jsem měl velké plány a měl jsem k tomu i nachystaný tým studentů a absolventů. Jeden z osmi koaličních zastupitelů prohlásil, že se něco takového bude realizovat jen přes jeho mrtvolu a bylo vymalováno. Ani další koaliční zastupitelé touhou využít moderní technologie nehořeli, a vzhledem ke vztahům s opozicí se stalo naprosto nereálným alespoň něco z mých plánů realizovat. Určitě jsem nechtěl nikoho vydírat, neboť

jsem prostě musel reflektovat, že jsem ve volbách nezískal takovou pozici, abych mohl svoje plány prosadit. Příčí se mi vydírání, kdy podmiňuji svoje hlasování vyděračskými požadavky, ačkoli jsem dal slovo, že budu po dané volební období podporovat domluvenou koalici. Po několika měsících mého značného nadšení, se z něj začalo postupně rodit zklamání, které se s dalším časem pouze násobilo.

Podobně to bylo se školstvím na Mníšku. Chtěl jsem i za pomoci studentů a absolventů podporovat místní základní školu se skoro tisíci žáky, měl jsem připravený akční plán, který jsem opakovaně předkládal, než mi bolestně došlo, že o něj není zájem.

Navíc má kolegyně místostarostka si vzala část gesce školství pod sebe, bohužel záhy se dostala do osobního sporu s ředitelkou místní základní školy, kde dříve sama učila. Já se pak pokoušel zachránit situaci, ale sám jsem se dostal do víru naprosto nesmyslných a osobních sporů různých lidí v Mníšku pod Brdy. Mezi zastupiteli přitom nepanovaly žádné ideové spory, vždyť ani v městě nekandidovaly strany jako ANO, SPD, ČSSD či KSČM. Mezi mnohými zastupiteli však panovaly významné spory osobní, generované z předchozích let, kdy na sebe podávali žaloby apod. A tak se místo pragmatických hledání řešení jednalo i hlasovalo pod vlivem mnohdy značných emocí.

Ačkoli jsem měl obrovskou výhodu, že jsem nebyl do té doby s nikým v žádném osobním sporu, brzo jsem začal chápat, že věcné argumenty jsou neúčinné, když jsou na druhé straně předsudky či dokonce záměrné zkreslování faktů, ve jménu nelítostného boje koalice a opozice, kdy se bojištěm stala i místní základní škola. Ačkoli jsem i v předchozím volebním období její paní ředitelku podporoval, jako nezávislý člen Školské komise města, ačkoli jsem ji hájil i na Radě města, stal jsem se zanedlouho v jejích očích jejím nepřitelem. A na různých sociálních sítích jsem byl dost nevybíravě napadán, i za používání podpásových či lživých argumentů.

Přiznávám, že s postupem času všechn můj elán vyprchal a ke konci volebního období jsem jen pomáhal udržet koalici, aby se daly dělat

potřebné provozní věci, zvláště když někteří její členové začali „politikařit“, aby si vytvořili lepší výchozí pozice do dalších voleb. Přesto jsem dodržel slovo, které jsem dal starostce města paní Magdaleně Davis a „bojoval“ s větrnými mlýny až do hořkého konce.

Čtyři roky v zastupitelstvu a v Radě města, tedy v komunální politice, pro mě byly ohromným zklamáním. Jsem zvyklý být akční, jsem zvyklý bojovat s byrokracií, s nepřejícnými či zakonzervovanými lidmi, ale zde jsem se setkal s čirou nenávistí mezi lidmi, co spolu kdysi seděli v jednom zastupitelstvu. Zjistil jsem, že většině občanů je jedno, co se ve městěčku děje, a že hrstka křiklounů dokáže vytvořit neskutečně negativní atmosféru a cokoli obrátit, aniž by k tomu existoval racionální důvod. Bohužel jsem musel dojít k závěru, že snažit se na tom něco změnit je naprostá ztráta času, protože jsem na své vize rezignoval a znovu upřel svou pozornost výhradně na střední školu, na níž jsem ředitelem. A také ke snaze změnit něco v českém školství, k čemuž jsem dostal v tomto období příležitost.

Po pravdě, už jsem ani nechtěl kandidovat na další období 2022 až 2026, ale když na mě „kolegové a kolegyně“ udělali další podraz a našli na lídra kandidátky SPOLU osobu, co předtím byla v táboře paní Davis za Zelené, rozhodl jsem se nechat se zapsat na nevolitelné místo a nechat rozhodnutí na voličích. Sám jsem žádnou kampaň nevedl, zcela se stáhl, ale i přesto jsem byl „vykroužkován“ do zastupitelstva. Vzhledem k tomu, že za mnou zůstali ti, co mě „odsunuli“, a vzhledem k tomu, že jsem nechtěl zklamat voliče, tak pokračuji i v této době jako řadový zastupitel v Mníšku pod Brdy.

Víc se k období mého působení ve funkci místostarosty vyjadřovat nechci, neboť to dle mého za to nestojí.

Zobecnění, role zřizovatele a vztah k ředitelům škol

České školství je významně decentralizované a ředitelé škol mají nejvyšší autonomii ze všech ředitelů na světě. Což je na jednu stranu skvělé, když máte inovativního ředitele či ředitelku, ale na druhé straně velmi problematické, když je ředitel někdo, kdo nemá žádné vize, nechce nic měnit, jen si chce udržet svou pozici.

Jaké má zřizovatel možnosti, když dle statistik v roce 2023 se hlásilo do konkursů na ředitele škol 1,6 kandidáta, takže mnohde byli rádi, že tuto funkci chce někdo vůbec vykonávat? Když zvláště u základních škol je ředitel mezi několika mlýnskými kameny – zřizovatel; kontroly ČŠI, kontroly finanční; ambiciózní či zakonzervovaní rodiče – a proto komu se chce tyto různé boje podstupovat? Když navíc odměna není kdovíjaká, na některých školách se i stává, že mají podřízení ředitele více peněz, než samotný ředitel?

Z toho vyplývá, že prvním problémem je výběr kvalitního kandidáta, který bude naplňovat dvě základní role ředitele, tedy bude dobrý manažerem a dobrým a vizionářským pedagogickým lídrem.

Druhým velkým problémem je obrovské množství malých škol, což také nemá na světě obdobu. Nejen že jsou malé školy o čtvrtinu až třetinu dražší pro stát i pro zřizovatele, ale také ředitel musí i v malé škole zajišťovat služby, na což má ředitel ve velké škole početný aparát správních zaměstnanců. Je paradoxem českého systému, že každý patnáctý pedagog je ředitel!

Třetím problémem je, že český ředitel školy má největší pravomoci na světě, jak vyplývá z porovnávání různých systémů, což je dobré pro kreativní ředitele, a poté i pro jeho klienty (žáky základních škol, studenty škol středních) a pro zřizovatele, ale velmi špatné pro všechny, když je ředitel zakomplexovaný, zakonzervovaný, neakční.

I pokud by měl zřizovatel v rukávu jiného kandidáta na ředitele, odvolat ředitele uprostřed jeho šestiletého funkčního období je velmi

administrativně náročné, a také náročné na politický kapitál, neboť takový ředitel snadno přesvědčí část učitelů či rodičů (podobně zakomplexovaných, zakonzervovaných a neakčních), že pro ně koná jen samé dobro, a ti budou psát petice, demonstrovat, volat do médií, pro které to bude kauza, jež jim zvýší sledovanost, a tak do toho půjdou.

I pokud ČŠI zjistí závažné nedostatky, předá své závěry zřizovateli a ten má konat. Může sáhnout řediteli na peníze, může ho volat k nápravě, a zase to stojí jistý politický kapitál, a to je tak vše, co může dělat, pokud nechce jít do velmi nepříjemného procesu odvolání ředitele.

Na menších obcích přichází čtvrtý problém, a nikoli čtvrtý ve své důležitosti, a tím jsou osobní vztahy. Často ředitel a starosta spolu kdysi seděli v lavici, kdysi byli kamarádi a teď si jdou po krku, preferují různé osobní zájmy nad zájmy žáků. Oba většinou umí oslovit část veřejnosti a pak dochází k nechutnému veřejnému praní špinavého prádla, i za využití podpásových úderů, nepravdivých informací, s cílem pošpinit před veřejností toho druhého. Samozřejmě se do toho mohou s různou intenzitou zaplést další radní či zastupitelé, někdy i s výhledem na další volby, a také zástupci ředitele, učitelé a rodiče žáků, z nichž někteří také sledují své osobní ziskové cíle, či někdy díky své naivitě poslouží jako tzv. „užiteční idioti“, kdy slouží ne právě ušlechtilému záměru jedné ze stran sporu.

Jelikož až 85 % našich rozhodnutí děláme na základě emocí a pouze cca 15 % na základě relevantních informací a faktů, dá se odušit, jak bude probíhat řešení takové „války“ v obci o školu, o post ředitele, ale také o post starosty, místostarostů, radních a zastupitelů. Může jít i o záměrné vyhecování daného problému ze strany opozice, za účelem příštích voleb či pádu vládnoucí koalice. Pak už nejde o pragmatické řešení, ale vyhrává ten, kdo umí více křičet, získá na svou stranu více často dezinformovaných občanů. Nebo dojde k domluvě, a uzavře se jakýsi kompromis. V každém případě ulpí špína na všech a pomyslně děti pláčou.

Jaká jsou možnosti řešení decentralizace základních škol

Pokud chceme pozměnit systém českého školství, je nutné významně říznout do nastavených poměrů. K tomu mnozí hledají další a další „úřady“, kdy chtějí základní školy „podporovat“, já říkám řídit, pomocí obcí s přenesenou působností či vytvořením „středního článku“, což bude dle mého neefektivní, pokud se v širším měřítku vůbec uskuteční.

Jedinou za mě reálnou šancí na úspěch je vytvořit v každém mikroregionu jednu větší školu, nejspíše v největší obci, která převezme správu škol menších v jednotlivých malých obcích, čímž z nich vytvoří detašovaná pracoviště. Místní zástupce ředitele se pak bude moci výhradně věnovat pozici pedagogického lídra. Pokud by to něčemu pomohlo, aby ředitel malé školy nepřišel o funkci „ředitele“, je možné z ředitele velké školy udělat generálního ředitele či vrchního ředitele. Třeba by jen taková kosmetická změna v názvu mnohému napomohla.

Velký problém samozřejmě bude se zastupiteli v menších obcích, kde také budou rozhodovat především emoce, nikoli racionální argumenty. Sám vím, jak těžké bylo jednání v pozici místostarosty Mníšku pod Brdy o vybudování svazkové školy, byť takový postup všichni potřebovali. Jak těžké bylo pro starosty malých obcí toto „prohlasovat“ v jejich zastupitelstvech.

Chápu, aby obec byla obcí, potřebuje kostel, hospodu a školu. To je dějinná zkušenost. Přijít tak o „svou“ školu, třeba malotřídku do padesáti žáků, a že je jich požeňnaně, může pro mnohé vesnice znamenat skoro konec světa. Proto mluvím o detašovaných pracovištích, byť by svážení dětí do velké školy autobusy bezpochyby vyšlo pro všechny obce levněji.

Každá taková velká škola by pak měla mít IT oddělení, ale i Projektové oddělení, a také svého psychologa. Konkrétní lidé by pak mohli objíždět detašovaná pracoviště a zajišťovat pro ně správu IT, přípravu a realizaci různých projektů, najatý psycholog se starat o duševní zdraví žáků, ale i učitelů, na které se někdy neprávem zapomíná. Rovněž tak

pánů ředitelů a paní ředitelky, kteří jsou pod značným tlakem, a ne každý ho dokáže bez následků ustát.

Rozhodně by tato reforma musela být včleněna do příslušného zákona, neboť něco takového realizovat na bázi dobrovolnosti, jak někdy také zaznívá, je utopií. Pokud nebudou muset, tak se obce na mnoha místech nedohodnou, často kvůli osobní nevraživosti či nutnému politickému kapitálu, který do toho zastupitelé budou muset vložit. Když však budou ze zákona muset takové opatření naplnit, dohodnout se budou muset a dohodnou se.

Dalším kladem je pak kvalita vzdělávání, neboť s menším množstvím větších celků půjde lépe pracovat a potřebné změny ve vzdělávání se budou lépe prosazovat. Opravdu není možné očekávat, že zastupitelé v malých obcích mohou mít kompetence k řízení škol. Ano, každý tomu rozumí, protože kdysi chodil do školy, ale skutečný smysl a cíle vzdělávání většinou unikají, ze svých bublin netuší, co žáci potřebují pro reálný osobní, společenský a profesní život. To není pohrdání kýmkoli, kdo se snaží ve svých obcích být aktivním a angažuje se v komunální politice, to je jen prostý popis dané situace.

Samozřejmě by bylo ideální, kdyby se nesmyslné množství malých obcí změnilo. Mít v našem státě přes šest tisíc obcí je svým způsobem šílenost, vždyť i státy s podobným či větším počtem obyvatel jich někdy mají jen v řádu stovek. To je však z politického hlediska ještě větší sci-fi, než slučovat malé školy, k tomu vůle nikdy nebude, když i shluk domků u lesa má statut plnohodnotné obce. Ryby si přeci svůj rybník vypouštět nebudou. Jsme asi hodně bohatá společnost, když si platíme tak rozdrobenou regionální správu s tisíci obcí, čtrnácti kraji.

Neberu argument, že by velké obce ty malé přehlasovaly. Uvedu zase příklad na Mníšku pod Brdy. V jeho mikroregionu je asi 14 obcí a celkem cca 15 tisíc obyvatel, predikce je až 20 tisíc obyvatel. Stačilo by zde jediné zastupitelstvo se sídlem v Mníšku pod Brdy, kdy by existovaly pojistky pro malé obce i pro větší obce. Prostě klíčová usnesení, především

rozpočet, by muselo schválit dejme tomu 60 % obcí a 60 % obyvatelstva. Kdo chce, hledá způsoby, kdo nechce, hledá důvody.

Proč řešit i slučování středních škol do větších celků, proč řešit obory později

V České republice máme i značné množství středních škol, kdy je na nich míst dostatek, ale v jistých místech jich je značný nedostatek. Především ve velkých městech a v prstencích okolo nich, kde si své rodinné domky staví úspěšní mladí lidé, kam se stahují z měst, a přitom jsou stále v dobré dojezdové vzdálenosti.

Řešením je revize celé sítě škol, aby v některých regionech nebyly školní budovy poloprázdné a v jiných nepraskaly ve švech. Je otázkou, zda k něčemu takovému vůbec kdy dojde, zda k tomu bude politická vůle.

Ve školním roce 2024/2025, kdy píší tuto kapitolu, máme stále cca 280 oborů, z nichž některé jsou již dost zastaralé. Je žádoucí zvýšit podíl všeobecných znalostí a dovedností, a teď nemyslím jen z klasických všeobecných předmětů, ale i z technických předmětů u odborných škol. Jelikož je poločas rozpadu znalostí a dovedností cca 5 let, a u oblastí IT se uvádí 2,5 až 1,5 roku, nemá smysl některé znalosti do studentů „hustit“ v prvním ročníku, když po uplynutí zmíněného času již polovinu z nich nelze využít. Je vhodnější je vzdělávat v základech a naučit je se učit, tedy učit se nové věci na základě již získaných znalostí a dovedností. Pokud budou chtít být „in“, čeká je celoživotní vzdělávání.

Na druhé straně potřebujeme i individualizaci výuky, aby studenti mohli rozvíjet svůj talent, tedy aby si minimálně ve vyšších ročnících mohli volit výběrové předměty a semináře. Když však budu mít malou školu, kde je v ročníku jedna či dvě třídy, a když na volitelný předmět budu třídy dělit a učit přes ročník, tak mohu podle počtu tříd nabídnout dvojnásobek výběrových předmětů či seminářů. Ale když budu mít v ročníku 6 tříd, může těch nabídek být již 12. A tak dále.

Také je naprosto nevhodné, když si student musí vybrat již v prvním ročníku daný obor, a v něm se všichni studenti musí učit to samé, bez ohledu na jejich zájem a jejich talent. A to i v případě, pokud na začátku neudělali chybu a vybrali si správně, či na škole studují jen proto, že se na svou vysněnou školu nedostali.

Já jsem již vícekrát při různých diskusích nabízel jiný model, a dával jsem příklad naší školy. Na ní máme směr technický i gymnaziální. Navrhuji tedy, aby se do prvního ročníku nehlásil uchazeč na konkrétní obor, ale na konkrétní školu, která ho nejvíce oslovila svým stylem vzdělávání, svými studijními zaměřenými, svou přidanou hodnotou a kulturou, atmosférou.

Po prvním ročníku by se student rozhodl, zda chce nastoupit cestu gymnaziálního či technického směru, které když jsou dobře realizované, jsou zcela rovnocenné, a v druhém ročníku pokračuje v dalších více všeobecných základech, byť různě jinak akcentovaných na směr gymnaziálním a technickém.

Po druhém ročníku si student volí své zaměření, svůj maturitní výběrový odborný předmět, další volitelné výběrové předměty, semináře, čímž si sám vybírá část obsahu dalšího vzdělávání, co nejvíce odpovídající jeho zájmu a talentu. Přitom existuje prostupnost gymnaziálního a technického směru, takže i když se student vzdělává v gymnaziálním oboru, může na některé předměty chodit se studenty, kteří se vzdělávají ve směru technickém, a pochopitelně to platí i naopak.

Dále preferuji, aby minimálně ve čtvrtém ročníku každý maturant konal celoroční práci, kterou si obhájí před maturitní komisí. U nás na škole musí celoroční práci konat již každý student třetího ročníku, kdy si jak ve třetím, tak ve čtvrtém ročníku sám volí téma, a já mu ho nepovolím realizovat, pokud výstup nemá dalšího uplatnění.

Z důvodů, aby mohla být pestrá a široká nabídka, bych doporučoval také střední školy slučovat do větších celků, ideálně s počtem studentů od patnácti set výše, kdy budou mít různá detašovaná pracoviště. Ve větších městech by to jistě problém nebyl, sloučení tří typů škol v jednu

velkou, je jen problém administrativní a politický. V menších městech se může několik středních škol sloučit v jednu či dvě. A pokud je v malé obci jediná malá střední škola, může zaniknout, stát se detašovaným pracovištěm školy ve větším městě či zůstat anomálií systému.

Pro předpokládané kritiky mého návrhu, kteří budou mluvit o nenahraditelné rodinné atmosféře maličké střední školy, musím říci, že pozitivní prostředí a dobrá atmosféra se dá vytvořit i na škole velké, a že za vhodnější považuji, když student poznává různorodost ve velké škole, než se uzavírá do bubliny malé školy, která mu z důvodů výše popsaného při nejlepší vůli nemůže nabídnout rozvoj individuálního talentu, ale ani odborné učebny, studentské kluby, spolky apod. Také zázemí v podobě odborných laboratoří, dílen a obecně prostor pro aktivity studentů, budu mít ve velké škole v jiném rozsahu a kvalitě, než ve školách malých. Argument, že to bude i levnější, když nebudu muset laboratoře budovat na každé malé školičce a ty pak budou využívány jen sporadicky, nechávám záměrně až na konec.

Proč zkrátit dobu vzdělávání z 13 let na 12 let

Dalším problémem je, že v současnosti se většinově mladí lidé vzdělávají celkem 13 let, z toho 9 let na základních školách, či zčásti na víceletých gymnáziích, a 4 roky na klasických čtyřletých gymnáziích či odborných středních školách. Jistě, část jich někdy mimo svůj zájem končí na tříletých učňovských oborech, ale dost z nich stejně pak ještě zkouší nastavbu zakončenou maturitou.

Já sám jsem odcházel ze základní školy na Gymnázium Botičská z osmé třídy, byl to přechodný ročník, takže značná část mých spolužáků pokračovala v deváté třídě základní školy. Maturoval jsem v osmnácti letech a pak byl přijat na Fakultu strojní ČVUT. Stejně jako u mnohých kolegů a kolegů, kteří také absolvovali osmiletou základní školu, mi ten devátý ročník nikdy nechyběl.

Bohužel jsem také již jako učitel zažil návrat k devítileté základní škole, kdy hlavním argumentem tehdy bylo, že pokud již nebude žák dále pokračovat ve studiu, bude mu v době odchodu ze školského systému 15 let a může rovnou nastoupit do pracovního procesu. Což je argument v dnešní době „mimo mísu“, společnost nepotřebuje patnáctiletou pracovní sílu bez jakékoli kvalifikace.

Jelikož v naší zemi má cca 25 % dětí odklad v nástupu na základní školu, je celkem běžné, že student maturuje až ve dvaceti letech. Proto podporuji návrh, aby se základní škola zkrátila na osm let, a také to, aby další dva roky na některé ze středních škol byly povinné. A aby po těch deseti letech každý musel získat libovolný odborný certifikát. Tím by měl každý nějakou, byť jednodušší kvalifikaci. Pro drtivou většinu studentů středních škol by se nic nezměnilo. Vždyť i mnoho našich studentů na Smíchovské SPŠ a gymnáziu získává dobrovolně různé certifikáty. Obecně nemusí být jenom z odborných oblastí, ale mohou se týkat komunikace, mediální tvorby, sociální problematiky. Dá se jistě také využít systém mikrocertifikátů, v nichž vidím budoucnost.

Systém výuky na Smíchovské SPŠ a gymnáziu

V dalších kapitolách se budu zabývat mnohými událostmi, které přinesly různé změny do pojetí výuky na naší škole, na úvod však považuji za důležité popsat stručně systém, který jsme po různých diskusích u kulatých stolů postupně nastavili. A jehož legálnostověřilo mnoho udání na moji činnost, když v prosinci 2024 bylo podáno jubilejní padesáté udání, většina z nich pochopitelně anonymních. Celkem jich na mě bylo do konce školního roku 2024/2025 podáno 54!

Něco ze zvoleného systému vzdělávání by třeba mohlo být inspirací pro jiné školy, pochopitelně v úpravě reflektující jejich specifické podmínky. Vřak také za mnou na školu pro tuto inspiraci přijíždějí zástupci různých regionálních správ, ale i paní ředitelky a páni ředitelé středních i základních škol. A mnozí přiznávají, že mnoho z toho pak v různé podobě na svých školách zavádějí. Tak se zrodila i myšlenka založit Unii Škol Inovativních - UŠI.

Začíná to ještě před přijímacím řízením

Samozřejmě je důležité oslovovat potenciální uchazeče o studium, v čemž nám pomáhá mnoho aktivit, do kterých jsme zapojeni a o kterých pak

UČIT JDE I JINAK 2

Ing. Radko Sáblik roky 2018-2025

Koordinátor projektu: Martin Slezák

Návrh obálky, grafická úprava a sazba: Petr Vosáhlo

Náhodný kolemjdoucí: Ondřej Kondrčík

Ilustrace obálky: Kristýna Anna Kopecká

Vytiskla: Expresta s. r. o., Bratislava v roce 2026

Vydal: Ing. Radko Sáblik

Rymaně č.ev. 454, 252 10 Mníšek pod Brdy

Vydání první.

www.sablik.eu

